

ВАСІЛЬ ШАРАНГОВІЧ

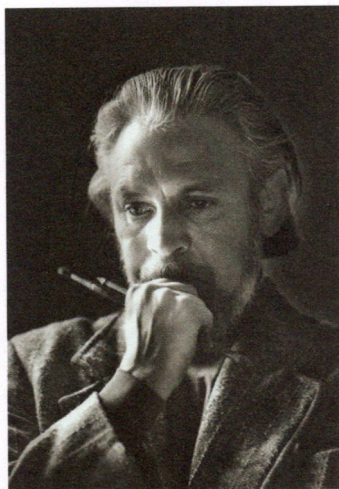
Василий Шарангович Vasil Sharangovich

Славутыя мастакі з Беларусі
Знаменитые художники из Беларуси
Famous artists from Belarus

ВАСІЛЬ ШАРАНГОВІЧ

Василий Шарангович
Vasil Sharangovich

Мінск
«Беларусь»
2024

УДК [76(476)(092)+929Шаранговіч](084.1)

ББК 85.153(4Бел)я6

В19

Серыя заснавана ў 2012 годзе

Аўтар ідэі і каардынатар праекта *У. І. Пракапцоў* —
кандыдат мастацтвазнаўства, заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь

Аўтар тэксту і складальнік *Н. В. Шаранговіч*

На вокладцы: В. Шаранговіч. «Магіла льва». Ілюстрацыя. 1978.
Каляровая аўталітаграфія

ISBN 978-985-01-1740-3

© Шаранговіч Н. В., тэкст, складанне, 2024

© Афармленне. УП «Выдавецтва «Беларусь», 2024

народны мастак Беларусі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі, прафесар Васіль Пятровіч Шаранговіч увайшоў у аналы беларускага мастацтва XX стагоддзя як выдатны майстар станковай і кніжнай графікі з адметным творчым почыркам. У графіцы яскрава выявілася яго асаблівае мастацкае мысленне, пачуццё лініі і формы. Несумненныя заслугі Васіля Шаранговіча — гэта ператварэнне гравюры ў самастойную галіну нацыянальнай мастацкай культуры і стварэнне беларускай школы графікі — станковай і асабліва кніжнай.

Вывучаючы работы мастака розных гадоў, што прадстаўлены ў шматлікіх айчынных і замежных музеях, можна ў поўнай меры ацаніць моц не толькі яго таленту, але і асобы. Валявы, тэмпераментны, дзейны, ён напаўняў свае графічныя лісты энергіяй, якую чэрпаў з гісторыі і падзей сучаснай яму эпохі. Гэта энергія і шмат укладзенай працы адчуваецца ў кожным яго творы. Невыпадкова сам Васіль Шаранговіч параўноўваў сябе з аратым, нястомным у сваёй працаздольнасці, які ўпэўнена вядзе сваю лінію ў мастацтве.

Паўнапраўны сааўтар эпохі, Васіль Пятровіч заўсёды быў пільным і ўважлівым творцам, аддаваў перавагу глыбокаму вырашэнню абраных тэм. Яго старанна прапрацаваныя і кампазіцыйна бездакорныя работы з цягам часу набываюць зусім новае гучанне і поліфанічнасць, дзе кожны фрагмент можна разглядаць як самастойны твор. «Ісціны ў мастацтве самі па сабе не з'яўляюцца, яны спасцігаюцца ў рабоце» — такой была творчая пазіцыя мастака.

Нарадзіўся Васіль Пятровіч Шаранговіч на стары Новы год — 14 студзеня 1939 года ў маленькай вёсачцы (усяго 38 дамоў) Качаны Мядзельскага раёна, якая згубілася сярод балот Заходняй Беларусі.

Маці, Ніна Васільеўна, у дзявоцтве Жогла, мела надрэнную па тым часе адукацыю: скончыла шэсць класаў польскай школы. Яна была натурай эмацыянальнай, нават паэтычнай, умела і любіла маляваць. Ды колькі вольнага часу было ў сялянкі? Беспрасветнае жыццё, цяжкая праца з раніцы да ночы. Аднак у святы маці брала каляровыя алоўкі і малявала — часцей за ўсё кветкі, якія вельмі любіла. Сына Васіля — старэйшага — таксама прыхваціла да малявання.

Бацька, Пётр Канстанцінавіч, быў кавалём, чалавекам немалой фізічнай сілы і, як яго называлі, майстрам залатыя рукі. Усе кавальскія вырабы — сякеры, нажы, сярпы, плугі, замкі, завесы, клямкі — рабіліся для ўсёй акругі. Адпрацаваўшы 56 гадоў кавалём і пражыўшы 95 гадоў, ён ні разу не хварэў на сур'ёзную хваробу, акрамя прастуды.

Рукі маці і бацькі, агрубелыя, напрацаваныя, з сінімі набухшымі венамі і патрэсканымі, скручанымі пальцамі, заўсёды нагадвалі Васілю Шаранговічу пра ўзаранае поле. У кожнай рабоце мастака, прысвечанай беларускай вёсцы і вяскоўцам, абавязкова прысутнічаюць вобразы яго бацькоў.

Тэма вайны ў творчасці Васіля Шаранговіча бярэ свой пачатак з яго дзіцячых успамінаў. Маленькаму Васілю ўрэзалася ў памяць як аднойчы нямецкі самалёт застаў іх з бацькам у чыстым полі. Стаяла восень 1942 года, збажыны на полі ўжо не было. Кусты і дрэвы таксама не раслі побач. Незразумела, навошта немцу так захацелася расстраляць няўзброенага адзінокага чалавека і малога хлопчыка, якія мірна крочылі па полі. Самалёт кружыў над палеткам і бесперапынна страляў. Бацька, схапіўшы сына, кідаўся туды-сюды, пакуль за невялікім узгоркам не натрапіў на нейкую яму ці канаву, у якой яны змаглі схаватца. Самалёт пакружыўся і знік. Толькі гэта і выратавала...

Мядзельшчына падчас вайны стала апірышчам партызанскіх атрадаў. Бацька, Пётр Шаранговіч, спачатку быў партызанскім кавалём. На фронт ён трапіў у час другога прызыву, ужо ў сталым узросце, і дайшоў да Берліна ў якасці наводчыка артылерыйскай гарматы-саракапяткі.

У канцы 1943 года маці даведалася, што вёску Плаксы, адкуль яна была родам, немцы спалілі дашчэнту, а абодвух яе братоў вывезлі ў Германію. І вось Васіль разам з ёю паехаў туды на фурманцы. Плаксы знаходзіліся ад Качаноў

на адлегласці 16—18 км. Увесь шлях праягаў праз тыя месцы, дзе была блакада. Гэта, напэўна, стала самым страшным уражаннем Васіля Шаранговіча ад усёй вайны.

Учэпістая дзіцячая памяць захавала нават дробныя дэталі. Васіль доўга памятаў той незвычайны смурод, які стаяў навокал. Карціна была жудасная... Нідзе ніводнай хаціны, толькі чорныя коміны, чалавечыя трупы, згарэлая жывёла і абгарэлыя дрэвы. Там-сям яшчэ нешта курылася... Самотна блукаюць людзі, корпаюцца на папялішчах, нешта шукаюць. І... пранізлівая цішыня, толькі зрэдку чуецца карканне крумкача. Быццам усё прыціхла, замерла ў жаху ад жудасных падзей і невядомага будучага. Гэта ўражанне знайшло сваё адлюстраванне многа пазней — у вядомай серыі аўталітаграфій «Памяці вогненных вёсак».

На пытанне, калі пачаў маляваць, Васіль Шаранговіч адказваў, што адбылося гэта ў гады вайны, у канцы 1943-га ці пачатку 1944 года. Партызан падарыў яму аловак з зялёным грыфелем. Хлопчык, якому было каля чатырох гадоў, аловак тады ўбачыў упершыню.

Паперы, вядома, не было. Але ў снях стаяла драўляная шафа, якую зрабіў бацька. Звонку яна была памаляваная фарбай, а ўнутры дзверцы заставаліся светлага колеру габляванага дрэва, таму падаліся хлопчыку прыдатнымі для малявання. І вось, калі дома нікога не было, ён старанна пачаў размалёўваць дзверцы. Васіль намаляваў мужыкоў у лазні. Дзверцы зачыніў, але праз нейкі час «майстэрства» выявілася, за што ён атрымаў ад бацькі «добрую» лупцоўку.

У годзе 1948-м, калі Васіль быў у 3 класе, бацька прывёз яму з Мядзела каробачку з шасцю каляровымі алоўкамі і трохі паперы. У школе ў гэты час ужо выдавалі сшыткі ў клетку або касую лінейку. А тут папера зусім чыстая. Прыгажосць!.. Так, яшчэ ў дзяцінстве, у Васіля ўзніклі трапяткія адносіны да белай паперы. Гэта асаблівае пачуццё захавалася і пазней, калі Шаранговіч стаў ужо вядомым графікам.

Лёсавызначальнай для Васіля Шаранговіча стала сустрэча ў мядзельскай сярэдняй школе з настаўнікам Генадзем Астроўскім. Менавіта ён параіў Васілю Шаранговічу паступаць у Мінскае мастацкае вучылішча. Вясковаму хлоп-

цу, безумоўна, было страшна адважыцца ў 15 гадоў на такі крок, ақунуцца ў іншы, невядомы гарадскі свет...

Мастацкае вучылішча ў той час знаходзілася ў Оперным тэатры. Шмат з таго, што здавалі на ўступных экзаменах, Васілю Шаранговічу было незнаёма. Адзнакі атрымаліся невысокія, па конкурсе ён не прайшоў і мусіў вярнуцца ў школу ў 9 клас.

Наўдача Васіля Шаранговіча не надта засмуціла. Наадварот, ён упэўніўся, што здольны паступіць у вучылішча, толькі трэба многа працаваць. З'явіліся ўнутраны ўздзым і ўпэўненасць у жаданні стаць мастаком.

На наступны год Васіль зноў падаў дакументы ў мастацкае вучылішча. На гэты раз экзаменацыйная камісія выставіла хлопцу за работы «пяцёркі». Мара споўнілася — Васіль Шаранговіч стаў навучэнцам Мінскай мастацкай вучэльні.

Гады навучання праляцелі хутка. Шаранговіч згадваў: «На другім курсе жывапіс алеем пачалі з нацюрмортаў. Я ўжо гаварыў, што да вучылішча алеем зрабіў толькі адну копію. Пасля акварэлі было нялёгка перайсці да алейнага жывапісу. Для другога ці трэцяга нацюрморта асноўнай драпіроўкай паслужыла маміна чорна-аранжавая поцілка. Нацюрморт быў вельмі цікавы, і я прынёс падрамнік з палатном памерам па большым боку каля метра. Ну і папакутаваў я над гэтым нацюрмортам, не маючы аніякага вопыту, ды яшчэ такая вялізная плошча!.. Але я ніколі не любіў, каб за мяне рабіў нешта хто-небудзь іншы, — толькі сам. Буду мучыцца, перажываць, але даб'юся свайго. Гэта тычылася любой працы, а мастацтва тым больш. Вось падказкі, парады я ахвотна прымаў і прыслухоўваўся...»

У вучылішчы надышла пара абароны дыпламаў. У тыя часы, каб падаць дакументы для паступлення ў інстытут, выпускніку вучылішча патрэбна было мець накіраванне ад Міністэрства адукацыі, на што існавала пэўная квота. Накіраванне атрымлівалі лепшыя, а выдатнікі з чырвонымі дыпламамі самі вырашалі — паступаць ім у інстытут ці не. Такую льготу меў і Васіль Шаранговіч. А паступаць ён вырашыў у Беларуска-тэатральна-мастацкі інстытут на новую спецыяльнасць — графіку. Мастакоў-графікаў да таго часу ва ўсім СССР рыхтавалі толькі ў Ленінградзе, а патрэба ў іх была велізарная, бо гра-

фіка — гэта і плакаты, і шрыфты, і ўлёткі, і хвосткія карыкатуры, і кніжнае афармленне...

Заняткі ў інстытуце захапілі Васіля цалкам — зацікавіла праца над аформам, літаграфіяй, потым — над лінагравюрай і кніжнай ілюстрацыяй. Крыху пазней прыйшоў да сапраўднага разумення ролі малюнка як асноўнага інструмента графіка, і ён заняў адпаведнае месца ў далейшай творчасці мастака.

У 1962 годзе, калі Васіль Шаранговіч быў на 2 курсе, выдавецтва «Беларусь» прапанавала яму праілюстраваць дзіцячую кнігу Івана Муравейкі «Сцяжынкi-смяшынкi». З гэтага часу і пачалася рэгулярная работа Шаранговіча ў выдавецтвах, а таксама ў часопісах «Маладосць» і «Вясёлка». Толькі падчас вучобы ў інстытуце Васіль Шаранговіч праілюстраваў 13 кніг, тры з якіх атрымалі дыпламы рэспубліканскіх конкурсаў на лепшую па мастацкім афармленні кнігу. А за ўсё сваё творчае жыццё іх у мастака было больш як 70.

Васіль Пятровіч ганарыўся тым, што стаў у 1964 годзе першым сярод беларускіх мастакоў ілюстратарам выдання «Віленскіх камунараў» Максіма Гарэцкага. Раман мастаку спадабаўся, уразіў маштабам адлюстраваных гістарычных падзей і дакладна перададзеным каларытам эпохі, адкрыў новыя старонкі рэвалюцыйнай барацьбы ў Беларусі і Літве.

Вучоба ў інстытуце падыходзіла да завяршэння. Васіль Шаранговіч успамінаў: «Самым галоўным была дыпломная работа. У студэнцкія гады я вельмі захапіўся творчасцю Янкі Купалы, бо яго паэзія была мне блізкай. Я пачаў аналізаваць, чаму так жывуць мае бацькі і іх аднавяскоўцы, чаму яны вечна так гаруюць. Іх думкі, разважанні і сумненні знайшлі сапраўдны водгук менавіта ў паэзіі Янкі Купалы, асабліва ў яго паэмах пра жыццё сялянства».

Новыя вырашэнні формы, рэзкія, смелыя, экспрэсіўныя, былі характэрны для ўсіх студэнцкіх работ Васіля Шаранговіча. Дыпломная серыя лінагравюр была пабудавана на вобразах, вырашаных кантрастамі напружаных ліній і планаў. У аснове пластычнай мовы — лаканічная кампазіцыя, пазбаўленая шматслоўнасці, лакальны колер, буйныя штрыхі, якія падкрэсліваюць амаль скульптурную манументальнасць, шчыльнасць і цэласнасць створаных вобразаў.

Для гэтай серыі і ў цэлым для ранніх работ мастака характэрна збліжэнне лінагравюры з ксілаграфіяй: ён адмаўляецца ад тону, растушоўкі, працаваў падкрэсленым супастаўленнем чорнага і белага, прыводзіў кампазіцыю ў тую рытмічную сістэму, што адрознівае менавіта ксілаграфію. Ужо тут была закладзена «формула» будучай творчасці Васіля Шаранговіча: вострая дынаміка кампазіцыі, энергія малюнка, экспрэсіўная рытміка дэталей. Адна з асаблівасцей яго мастацкага стылю — уменне даводзіць пластычны вобраз да выразнасці знака, які канцэнтруе важныя і прынцыповыя для мастака ідэі і здольны існаваць ужо не толькі ў кантэксце канкрэтнага твора, але і ў нейкім сэнсе атрымлівае самастойнае жыццё.

За гэту серыю лінагравюр, якая і сёння не страціла сваёй мастацкай і грамадскай актуальнасці, малады мастак атрымаў выдатную адзнаку. На Усеаюзнай выстаўцы дыпломных работ Акадэмія мастацтваў СССР адзначыла работу ганаровым дыпломам, што было ўпершыню ў гісторыі інстытута.

Пасля заканчэння вучобы Васіль Шаранговіч працаваў год мастацкім рэдактарам у выдавецтве «Беларусь». За гэты перыяд была праілюстравана 21 кніга, зроблены эскізы да зборніка паэм Я. Купалы. Сярод аформленых Шаранговічам кніг: ілюстрацыі да збору твораў Максіма Багдановіча, апавесці Змітрака Бядулі «Салавей», вершаў Якуба Коласа (кніжка-малютка), «Вясковых навел» Міколы Ракітнага, зборніка балад Адама Міцкевіча «Зямля навагрудская, краю мой родны...», паэмы Уладзіміра Маякоўскага «Уладзімір Ільіч Ленін», казкі Аляксея Талстога «Залаты ключык», апавесці Уладзіміра Карпава «Нямігі крывавыя берагі». Многія з гэтых кніг атрымалі дыпламы ўсесаюзных і рэспубліканскіх конкурсаў, дыпламы і медалі імя Ф. Скарыны.

Неспадзяванасцю аказаўся заказ маскоўскага выдавецтва «Художественная литература» на выкананне ілюстрацый да кнігі Джона Рыда «Дзесяць дзён, якія ўзрушылі свет» для 200-томнага выдання «Сусветная літаратура». Па выхадзе ўсёй серыі аказалася, што ілюстравалі яе вядомыя графікі, а з пачаткоўцаў у такую пачэсную кампанію трапіў толькі Васіль Шаранговіч.

Сярод важных станковых работ таго перыяду мы можам прыгадаць партрэт Францыска Скарыны, літаграфію «Ганчар», манументальную літаграфію «А хто там ідзе?» па матывах аднайменнага верша Янкі Купалы, лінагравюру

«Смерць Гражыны» па матывах паэмы Адама Міцкевіча «Гражына», серыю аўталітаграфій «Блакада», гравюру «Якуб Колас у Люсінскай школе» і серыю вялікіх лінагравюр «Край Нарачанскі».

Гісторыя з'яўлення апошняй серыі была адметнай. На яе стварэнне ў мастака быў заключаны дагавор з Саюзам мастакоў СССР. Над лінагравюрамі Васіль Шаранговіч працаваў доўга, рабіў у сваіх родных мясцінах малюнкi, замалёўкі, эскізы; бываў у наarachанскіх рыбакоў на досвітку, калі яны вярталіся з начной лоўлі. Яму хацелася адлюстраваць веліч, манументальнасць і прыгажосць прыроды Мядзельшчыны, традыцыйнае свята песні на ўзбярэжжы Нарачы, стварыць вобразы працавітых рыбакоў. Вялікія памеры гравюр патрабавалі не толькі філіграннай тэхнікі, дакладнасці, упэўненасці ліній разца, шмат часу, але і значных фізічных намаганняў.

Васіль Шаранговіч успамінаў: «Прыклаўшы неверагодныя намаганні, бо такога маштабу гравюр дагэтуль я не рабіў, працу скончыў і аддрукаваў першыя пробныя адбіткі. Ubачыўшы вынікі, жажнуўся. Нішто не адпавядала майму ўнутранаму ўяўленню, тым вобразам, якія мроіліся ў галаве і душы. Для недасведчаных скажу, гравюра рэжацца амаль што ўспляваю, мастагравёр абাপіраецца толькі на сваё пачуццё, вопыт, тонкае адчуванне матэрыялу, цвёрдасць і дакладнасць рукі... Я па сваёй прыродзе чалавек, якога называюць ляўша-праўша. Частку спраў раблю правай рукой, частку — левай. Найбольш цяжкую фізічную працу — толькі левай, пішу, малюю — правай. А вось гравюры, аказалася, рэжу левай...

Але вернемся да «Нарачанскага краю». Вынікі маёй шматмесячнай працы так мяне засмуцілі і расчаравалі, што я адмовіўся ад дагавора і пераслаў атрыманы мною аванс. Практычна закінуў лінагравюру, пераклучыўшыся на літаграфію. Тым не менш дошкі з адбіткамі захаваў. Падрыхтоўваючы сваю юбілейную выставу ў сувязі з 60-годдзем, раптам наткнуўся на тыя злашчасныя гравюры. Уважліва разгледзеў і прыйшоў да высновы, што яны не такія ўжо і дрэнныя, іх можна смела выстаўляць, і сорамна за іх не будзе. Вось так! Станоўча яны былі ацэнены і калегамі».

У 1967 годзе Васіль Шаранговіч атрымаў прапанову стаць выкладчыкам Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута (БДТМІ), затым

у 1972-м — узначаліць кафедру графікі. Ужо ў 1986 годзе ён стаў прарэктарам, а ў 1989-м — рэктарам БДТМІ, які пры ім атрымаў назву Беларускай акадэмія мастацтваў. За свой 30-гадовы працоўны стаж ён выгадаваў цэлую плеяду таленавітых вучняў, стварыў школу беларускай графікі. За гады сваёй нястомнай працы падняў прэстыж графікі на нябачаную вышыню. Конкурс на гэтае аддзяленне быў велізарны — маладыя мастакі рваліся вучыцца ў Шаранговіча, які быў у адным шэрагу з лепшымі майстрамі эпохі.

У 1978 годзе Васіль Пятровіч атрымаў ганаровае званне «Заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі», з'яўляючыся самым маладым з атрымаўшых яго на той час. У 1981 годзе, у 42 гады, мастак атрымаў навуковае званне прафесара. У 1991 годзе Васіль Пятровіч стаў Народным мастаком Беларусі. У 1995 годзе ён ужо акадэмік Міжнароднай акадэміі навук Еўразіі. З 1997-га па 2008 год Шаранговіч узначальваў Музей сучаснага выяўленчага мастацтва, які толькі што быў створаны ў Мінску.

1970—1980-я гады былі вельмі плённымі для графіка. Яны праходзілі пад знакам паэзіі Янкі Купалы. У 1976 годзе выдавецтва «Мастацкая літаратура» прапанавала Шаранговічу зрабіць ілюстрацыі да зборніка паэм беларускага песняра («Адвечную песню» вырашылі выдаць асобнай кнігай). Мастак з вялікай радасцю пагадзіўся.

Васіль Шаранговіч выканаў 22 каляровыя літаграфіі. Яму хацелася стварыць не проста ілюстрацыі, а абагульняючыя творы манументальнага характару, што найбольш адпавядала шматзначнай паэзіі Купалы. Паэма «Адвечная песня» хоць і была кароткай, але адлюстроўвала ўсё жыццё селяніна, ад яго нараджэння да смерці. Паэма дала мастаку велізарныя магчымасці да яе інтэрпрэтацыі, бо ў ёй арганічна спалучаліся рэалістычны паказ жыцця, алегорыя і амаль сюррэалістычныя праявы.

Паэзія Я. Купалы не адпускала Васіля Шаранговіча, яго доўгі час хваляваў шырокавядомы верш паэта «А хто там ідзе?». Літаграфія, зробленая мастаком на гэту тэму, носіць абагульняюча-манументальны характар. Яна трохчасткавая. У цэнтры Янка Купала на фоне сваіх паплечнікаў — беларусаў, знакамітых прадстаўнікоў розных гістарычных эпох, і звычайных, простых працаўнікоў. Злева — абяздоленыя людзі з працягнутымі рукамі,

а справа — тыя ж людзі, якія хочуць лепшай долі, і гэта галоўнае, пра што марыў пясняр.

Трыпціх «Дзе крыўда адвечная спела» як бы падвёў рысу пад думкамі Шаранговіча над паэзіяй Купалы, над чалавечым жыццём з яго радасцямі і нягодамі. Унутраная прыгажосць мацярынства, моц і сіла непакоранага «пана сахі і касы», глыбокі роздум аб карміцельцы-зямлі — вось лейтматыў усяго трыпціха.

Для выдавецтва «Беларусь» Васіль Шаранговіч ілюстраваў і кнігу беларускага паэта Антона Бялёвіча «Сповідзь сэрца». Аўтар напісаў публіцыстычны твор, своеасаблівы спляў аўтарскага тэксту і водгукаў наведвальнікаў Хатынскага мемарыяла, уключыўшы ў яго свае вершы і разважанні, успаміны відавочцаў тых падзей.

Падчас працы над кнігай мастаку многае адгукалася з успамінаў пра ваныны час. Тэхніку ён абраў новую — спалучэнне чырвонай гуашы і чорнай тушы, што вельмі адпавядала зместу кнігі. Палаючы чырвоны — як зямля ў агні, кроў на целах і душах людзей, і чорны — сімвал таго, што застаецца пасля пажарышчаў.

Робота над выданнем А. Бялёвіча падштурхнула мастака да стварэння станковай серыі на гэту тэму. Назва серыі «Памяці вогненных вёсак» узнікла адразу пасля прачытання кнігі Алеся Адамовіча, Янкі Брыля і Уладзіміра Калесніка «Мы з вогненнай вёскі», якая ўразіла жорсткай дакументальнасцю і ў той жа час нібыта нерэальнасцю падзей — быццам з кашмарнага сну. У дзяцінстве Васілю Шаранговічу давялося бачыць толькі вынікі, следы блакады, а ў кнізе гаварылі сведкі.

Праца доўжылася шэсць гадоў. Кампазіцыі асобных лістоў мастак будаваў ірэалістычна, зрушваючы планы, месцамі з'яўляліся і ноткі сюррэалізму. Сапраўды, чытаючы ўспаміны відавочцаў тых падзей, цяжка ўявіць іх як рэальнасць. Нечалавечыя страты і боль, глухая безнадзейнасць і імкненне да жыцця, смерць і змаганне... Адзін з аркушаў прысвечаны бацьку мастака («Партызанскі каваль»), а заключны — маці («Вяртанне»).

У 1986 годзе за серыю «Памяці вогненных вёсак» Васіль Шаранговіч атрымаў Дзяржаўную прэмію Беларусі.

Знакавымі для творчасці Шаранговіча стала ілюстраванне двух значных для беларускай літаратуры паэм — «Пан Тадэвуш» Адама Міцкевіча (1985; 1998) і «Новая зямля» Якуба Коласа (2002; 2014).

У класічнай рамантычнай паэме А. Міцкевіча разгорнута шырокая карціна жыцця беларускай шляхты, створана цэлая галерэя характэрных вобразаў і з вялікай любоўю ўсхвалена беларуская прырода. Перад яго ілюстраваннем Васіль Шаранговіч перачытаў горы гістарычнай літаратуры, дасканала вывучыў касцюмы той эпохі, прадметы побыту, зброю і інш. Мастак імкнуўся паказаць герояў паэмы буйным планам, акрэсліўшы месца дзеяння толькі некалькімі дэталямі. Цыкл складаўся з 24 ілюстрацый і 12 заставак. Творы выкананы ў тэхніцы акварэлі, бо яна дала магчымасць больш эмацыянальна падысці да раскрыцця зместу паэмы.

А вось «Новая зямля» Якуба Коласа паставіла перад мастаком новыя пластычныя задачы. Васіль Пятровіч добра памятаў сялянскі ўклад жыцця, пра які пісалі беларускія песняры, і адчуваў настальгію па дзяцінстве. Таму многія гады яму хацелася вярнуцца да «Новай зямлі», кнігі маленства.

Я. Колас пяшчотна і глыбока любіў бацькоўскі, «забыты Богам край». Ён спеў велічны гімн хараству беларускай прыроды і горкую песню панураму гібенню бяздомнага чалавека. У «Новай зямлі» паказаны амаль поўны календарны цыкл народнага жыцця (вясна, лета, восень, зіма), які ўключае ў сябе радасці і нягоды селяніна, яго ціхіх сямейных альбо царкоўных святы, цікавы свет маленства. Галоўны ж лейтматыў паэмы — «купіць зямлю, прыдбаць свой кут, каб з панскіх выпутацца пут» — светлая мара Міхала, якая так і засталася марай.

«Новая зямля» складаецца з 30 у пэўным плане самастойных раздзелаў. Паколькі выданне планавалася на трох мовах, то трэба было выканаць 90 ілюстрацый, франтыспіс і афармленне тома.

Калі ілюстрацыі да «Пана Тадэвуша» мастак рабіў па ўсіх канонах класічнага мастацтва — эскізы, прарысоўка картонаў, перавод на чыстую паперу і выкананне арыгіналаў, то «Новую зямлю» Васіль Шаранговіч ствараў з маленькіх эскізаў, адразу маляваў на ватмане і пісаў. Акварэль патрабуе дакладнасці і не церпіць вялікіх правак, а тут столькі фігур, твараў, рук і вачэй!

Вобразы з'яўляліся на хаду, работа ішла спантанна, але ў поўнай адпаведнасці з задумай, якая нарадзілася намнога раней.

Васіль Шаранговіч расказваў: «...у душы дагэтуль няма спакою, бо, здаецца, не ўсё зроблена, і я працягваю жыць «Новаю зямлёю». Яна вечная, як вечнае само жыццё, нягледзячы на наш кароткі зямны шлях, а мастацтва наогул вечнае, калі гэта сапраўды мастацтва. Я ўдзячны лёсу, што ён парадніў мяне з такімі геніямі беларускай зямлі, як Янка Купала і Якуб Колас. Паэзія гэтых тытанаў, іх жыццёвы подзвіг мяне заўсёды ўзрушвалі, давалі сілы, натхнялі зрабіць нешта значнае ў жыцці і творчасці, каб мець права сказаць словамі Янкі Купалы: «Я адплаціў народу, чым моц мая магла...»

Апошнія гады жыцця Васіль Шаранговіч прысвяціў акварэльным пейзажам, галоўным чынам мядзельскім, прапускаючы праз свой настрой іх непаўторную своеасаблівасць. Вытанчаная пластыка акварэляў дапамагла мастаку стварыць своеасаблівы ўніверсальны, пазачасавы вобраз прыроды, паказаць яго адвечную гармонію і стварыць эфект поўнага зліцця з ёй чалавека.

Васіль Пятровіч пачынаў пісаць шэраг партрэтаў дзеячаў беларускай культуры, аднак не паспеў яго скончыць. Адным з лепшых з'яўляецца жывапісны партрэт Стэфаніі Станюты.

31 снежня 2021 года мастак пайшоў з жыцця. За дзень да гэтага памерла яго жонка Галіна, разам з якой ён ішоў поруч 56 гадоў. Зорка жыцця згасла, але засталася зорка творчасці, якая не згасе і сёння.

Наталля Шаранговіч

Н

ародный художник Беларуси, лауреат Государственной премии Беларуси, профессор Василий Петрович Шарангович вошел в анналы белорусского искусства XX века как выдающийся мастер станковой и книжной графики с уникальным творческим почерком. В графике ярко проявилось его особенное художественное мышление, чувство линии и формы. Несомненными заслугами Василия Шаранговича является превращение гравюры в самостоятельную отрасль национальной художественной культуры и создание белорусской школы графики — станковой и особенно книжной.

Изучая работы художника разных лет, представленные в многочисленных отечественных и зарубежных музеях, можно в полной мере оценить силу не только его таланта, но и личности. Волевой, темпераментный, деятельный, он наполнял свои графические листы энергией, которую черпал из истории и событий современной ему эпохи. Эта энергия и много вложенного труда ощущается в каждом его произведении. Неслучайно сам Василий Шарангович сравнивал себя с пахарем, неутомимым в своей трудоспособности, который уверенно ведет свою линию в искусстве.

Полноправный соавтор эпохи, Василий Петрович всегда был внимательным и старательным творцом, отдавал предпочтение глубокому решению избранных тем. Его старательно проработанные и композиционно безупречные работы с течением времени приобретают совсем новое звучание и полифоничность, где каждый фрагмент можно рассматривать как самостоятельное произведение. «Истины в искусстве сами по себе не появляются, они постигаются в работе» — такой была творческая позиция художника.

Родился Василий Петрович Шарангович на старый Новый год — 14 января 1939 года в маленькой деревне (всего 38 домов) Кочаны Мядельского района, которая затерялась среди болот Западной Беларуси.

Мать, Нина Васильевна, в девичестве Жогла, имела неплохое по тем временам образование: окончила шесть классов польской школы. Она была натурой эмоциональной, даже поэтичной, умела и любила рисовать. Да сколько свободного времени было у крестьянки? Беспросветная жизнь, тяжелая работа с утра до ночи. Однако по праздникам мать брала цветные карандаши и рисовала — чаще всего цветы, которые очень любила. Сына Василия — старшего — также приобщила к рисованию.

Отец, Пётр Константинович, был кузнецом, человеком немалой физической силы и, как его называли, мастером золотые руки. Все кузнечные изделия — топоры, ножи, серпы, плуги, замки, завесы, клямки — делались для всей округи. Проработав 56 лет кузнецом и прожив 95 лет, он ни разу не болел серьезной болезнью, кроме простуды.

Руки матери и отца, огрубевшие, натруженные, с синими набухшими венами и потресканными, скрученными пальцами, всегда напоминали Василию Шаранговичу про вспаханное поле. В каждой работе художника, посвященной белорусской деревне и сельским жителям, обязательно присутствуют образы его родителей.

Тема войны в творчестве Василия Шаранговича берет свое начало из его детских воспоминаний. Маленькому Василию врезалось в память как однажды немецкий самолет застал их с отцом в чистом поле. Стояла осень 1942 года, хлеба в поле уже не было. Кусты и деревья также не росли рядом. Непонятно, зачем немцу так захотелось расстрелять невооруженного одинокого человека и маленького мальчика, которые мирно шагали по полю. Самолет кружил над полем и безостановочно стрелял. Отец, схватив сына, бросался туда-сюда, пока за небольшим холмом не наткнулся на какую-то яму или канаву, в которой они смогли спрятаться. Самолет покружился и исчез. Только это и спасло...

Мядельщина во время войны стала опорой партизанских отрядов. Отец, Петр Шарангович, сначала был партизанским кузнецом. На фронт он попал во время второго призыва, уже будучи степенным человеком, и дошел до Берлина в качестве наводчика артиллерийской пушки-сорокопяти.

В конце 1943 года мама узнала, что деревню Плаксы, откуда она была родом, немцы сожгли до тла, а обоих ее братьев вывезли в Германию. И вот Василий вместе с ней поехал туда на подводе. Плаксы находились от Кочанов на расстоянии 16—18 км. Весь путь пролегал через те места, где была блокада. Это, наверное, стало самым страшным впечатлением Василия Шаранговича от всей войны.

Цепкая детская память сохранила даже мелкие детали. Василий долго помнил тот необычный смрад, который стоял вокруг. Картина была ужасная... Нигде ни одной хибары, только черные трубы, человеческие трупы, сгоревшая скотина и обгоревшие деревья. Кое-где еще что-то дымилось... Одинок бродят люди, копошатся на пепелищах, что-то ищут. И... пронзительная тишина, только изредка услышишь карканье ворона. Будто бы все притихло, замерло в ужасе от жутких событий и неизвестности будущего. Это впечатление нашло свое образное выражение намного позже — в известной серии автолитографий «Памяти огненных деревень».

На вопрос, когда начал рисовать, Василий Шарангович отвечал, что началось это в годы войны, в конце 1943-го или в начале 1944 года. Партизан подарил ему карандаш с зеленым грифелем. Мальчик, которому было около четырех лет, карандаш тогда увидел впервые.

Бумаги, известное дело, не было. Но в сениях стоял деревянный шкаф, сделанный отцом. Снаружи он был покрыт краской, а внутри дверцы оставались светлого цвета строганного дерева, поэтому показались мальчику подходящими для рисования. И вот, когда дома никого не было, он старательно начал разрисовывать дверцы. Василий нарисовал мужиков в бане. Дверцы закрыл, но через некоторое время «мастерство» обнаружилось, за что он получил от отца «хорошую» порку.

В году 1948-м, когда Василий был в 3 классе, отец привез из Мяделя корбочку с шестью цветными карандашами и немного бумаги. В школе в это время уже выдавали тетради в клетку или косую линейку. А тут бумага совсем чистая. Красота!.. Так, еще в детстве, у Василия возникло трепетное отношение к белой бумаге. Это особенное чувство сохранилось и позднее, когда Шарангович стал уже известным графиком.

Судьбоносной для Василия Шаранговича стала встреча в мядельской средней школе с учителем Геннадием Островским. Именно он посоветовал Василию Шаранговичу поступать в Минское художественное училище. Деревенскому парню, безусловно, было страшно решиться в 15 лет на такой шаг, окунуться в другой, неведомый городской мир...

Художественное училище в то время находилось в Оперном театре. Много из того, что сдавали на вступительных экзаменах, Василию Шаранговичу было незнакомо. Оценки получились невысокие, по конкурсу он не прошел и должен был вернуться в школу в 9 класс.

Неудача Василия Шаранговича не очень огорчила. Наоборот, он удостоверился, что способен поступить в училище, только нужно много работать. Появился внутренний подъем и уверенность в желании стать художником.

В следующем году Василий снова подал документы в художественное училище. На этот раз экзаменационная комиссия выставила парню за работы «пятёрки». Мечта исполнилась — Василий Шарангович стал учащимся Минского художественного училища.

Годы обучения пролетели быстро. Шарангович вспоминал: «На втором курсе живопись маслом начали с натюрмортов. Я уже говорил, что до училища маслом сделал только одну копию. После акварели было нелегко перейти к масляной живописи. Для второго или третьего натюрморта основной драпировкой послужила мамина черно-оранжевая постилка. Натюрморт был очень интересный, и я принес подрамник с полотном размером по большей стороне около метра. Ну и пострадал я над этим натюрмортом, не имея никакого опыта, да еще такая большая площадь!.. Но я никогда не любил, чтобы за меня делал что-то кто-то другой, — только сам. Буду мучиться, переживать, но добьюсь своего. Это касалось любой работы, а искусства тем более. Вот подсказки, советы я охотно принимал и прислушивался...»

В училище наступила пора защиты дипломов. В те времена, чтобы подать документы для поступления в институт, выпускнику училища нужно было иметь направление от Министерства образования, на что существовала определенная квота. Направление получали лучшие, а отличники с красными дипломами сами решали — поступать им в институт или нет. Такую льготу имел и Василий Шарангович. А поступать он решил в Белорусский театраль-

но-художественный институт на новую специальность — графику. Художников-графиков к тому времени во всем СССР готовили только в Ленинграде, а востребованность в них была огромной, так как графика — это и плакаты, и шрифты, и листовки, и хлесткие карикатуры, и книжное оформление...

Занятия в институте захватили Василия целиком — заинтересовала работа над офортом, литографией, затем — над линогравюрой и книжной иллюстрацией. Немного позднее пришел к настоящему пониманию роли рисунка как основного инструмента графика, и он занял соответствующее место в дальнейшем творчестве художника.

В 1962 году, когда Василий Шарангович был на 2 курсе, издательство «Беларусь» предложило ему проиллюстрировать детскую книгу Ивана Муравейко «Тропинки-смешинки». С этой поры и началась регулярная работа Шаранговича в издательствах, журналах «Маладосць» и «Вясёлка». Только во время учебы в институте Василий Шарангович проиллюстрировал 13 книг, три из которых получили дипломы республиканских конкурсов на лучшую по художественному оформлению книгу. А за всю свою творческую жизнь их у художника было более 70.

Василий Петрович гордился тем, что стал в 1964 году первым среди белорусских художников иллюстратором издания «Виленских коммунаров» Максима Горьцкого. Роман художнику понравился, впечатлил масштабом отраженных исторических событий и точно переданным колоритом эпохи, открыл новые страницы революционной борьбы в Беларуси и Литве.

Учеба в институте подходила к завершению. Василий Шарангович вспоминал: «Самым главным была дипломная работа. В студенческие годы я очень увлекся творчеством Янки Купалы, так как его поэзия была мне очень близка. Я начал анализировать, почему так живут мои родители и их односельчане, почему они вечно так бедствуют. Их мысли, размышления и сомнения нашли настоящий отклик именно в поэзии Янки Купалы, особенно в его поэмах о жизни крестьянства».

Новые решения формы, резкие, смелые, экспрессивные, были характерны для всех студенческих работ Василия Шаранговича. Дипломная серия линогравюр была построена на образах, решенных контрастами напряженных линий и планов. В основе пластического языка — лаконичная композиция,

избавленная от многословности, локальный цвет, крупные штрихи, которые подчеркивают почти скульптурную монументальность, плотность и целостность созданных образов.

Для этой серии и в целом для ранних работ художника характерно сближение линогравюры с ксилографией: он отказывается от тона, растушевки, работал подчеркнутым сопоставлением черного и белого, приводил композицию в ту ритмическую систему, которая отличает именно ксилографию. Уже здесь была заложена «формула» будущего творчества Василия Шаранговича: острая динамика композиции, энергия рисунка, экспрессивная ритмика деталей. Одна из особенностей его художественного стиля — умение доводить пластический образ до выразительности знака, который концентрирует важные и принципиальные для художника идеи и способен существовать уже не только в контексте конкретного произведения, но и в некотором смысле получает самостоятельную жизнь.

За эту серию линогравюр, которая по сегодняшний день не утратила своей художественной и общественной актуальности, молодой художник получил отличную оценку. На Всесоюзной выставке дипломных работ Академия художеств СССР отметила работу почетным дипломом, что было впервые в истории института.

После окончания учебы Василий Шарангович работал год художественным редактором в издательстве «Беларусь». За этот период была проиллюстрирована 21 книга, сделаны эскизы к сборнику поэм Я. Купалы. Среди оформленных Шаранговичем книг: иллюстрации к собранию произведений Максима Богдановича, повести Змитрока Бядули «Соловей», стихотворений Якуба Коласа (книжка-малютка), «Деревенских новелл» Николая Ракитного, сборника баллад Адама Мицкевича «Земля новгородская, край мой родной...», поэмы Владимира Маяковского «Владимир Ильич Ленин», сказки Алексея Толстого «Золотой ключик», повести Владимира Карпова «Немиги кровавые берега». Многие из этих книг получили дипломы всесоюзных и республиканских конкурсов, дипломы и медали имени Ф. Скорины.

Неожиданностью оказался заказ московского издательства «Художественная литература» на выполнение иллюстраций к книге Джона Рида «Десять дней, которые потрясли мир» для 200-томного издания «Всемирная

литература». После выхода всей серии оказалось, что иллюстрировали ее известные графики, из начинающих в такую почетную компанию попал только Василий Шарангович.

Среди важных станковых работ того периода необходимо вспомнить портрет Ф. Скорины, литографию «Гончар», монументальную литографию «А кто там идет?» по мотивам одноименного стихотворения Янки Купалы, линогравюру «Смерть Гражины» по мотивам поэмы Адама Мицкевича «Гражина», серия автолитографий «Блокада», гравюра «Якуб Колас в Люсинской школе» и серию больших линогравюр «Край Нарочанский».

История появления последней серии была особенной. На ее создание у художника был заключен договор с Союзом художников СССР. Над линогравюрами Василий Шарангович работал долго, делал в своих родных местах рисунки, зарисовки, эскизы; бывал у нарочанских рыбаков на рассвете, когда они возвращались с ночной ловли. Ему хотелось воплотить величие, монументальность и красоту природы Мядельщины, традиционный праздник песни на побережье Нарочи, создать образы трудолюбивых рыбаков. Большие размеры гравюр требовали не только филигранной техники, точности, уверенности линий резца, много времени, но и значительных физических усилий.

Василий Шарангович вспоминал: «Приложив невероятные усилия, так как такого масштаба гравюр до этого я не создавал, работу окончил и отпечатал первые пробные оттиски. Увидев результат, ужаснулся. Ничто не соответствовало моему внутреннему представлению, тем образам, которые грезились в голове и душе. Для непосвященных скажу, что гравюра режется почти что вслепую, художник-гравер опирается только на свое чувство, опыт, тонкое ощущение материала, твердость и точность руки... Я по своей природе человек, которого называют левша-правша. Часть дел делаю правой рукой, часть — левой. Наиболее тяжелую физическую работу — только левой, пишу, рисую — правой. А вот гравюры, оказалось, режу левой...

Но вернемся к «Нарочанскому краю». Результаты моего многомесячного труда так меня расстроили и разочаровали, что я отказался от договора и переслал полученный мной аванс. Практически забросил линогравюру, переключившись на литографию. Тем не менее доски с оттисками сохранил.

Подготавливая свою юбилейную выставку в связи с 60-летием, внезапно наткнулся на те злосчастные гравюры. Внимательно рассмотрел и пришел к выводу, что они не такие уже и плохие, их можно смело выставлять, и стыдно за них не будет. Вот так! Положительно они были оценены и коллегами».

В 1967 году Василий Шарангович получил предложение стать преподавателем Белорусского государственного театрально-художественного института (БГТХИ), затем в 1972-м — возглавить кафедру графики. Уже в 1986 году он стал проректором, а в 1989-м — ректором БГТХИ, который при нем получил название Белорусская академия искусств. За свой 30-летний рабочий стаж он вырастил целую плеяду талантливых учеников, создал школу белорусской графики. За годы своей неутомимой работы поднял престиж графики на невиданную высоту. Конкурс на это отделение был огромным — молодые художники рвались учиться у Шаранговича, который был в одном ряду с лучшими мастерами эпохи.

В 1978 году Василий Петрович получил почетное звание «Заслуженный деятель искусств Беларуси», являясь самым молодым из получивших его на то время. В 1981 году, в 42 года, художник получил научное звание профессора. В 1991 году Василий Петрович стал Народным художником Беларуси. В 1995 году он уже академик Международной академии наук Евразии. С 1997-го по 2008 год Шарангович возглавлял Музей современного изобразительного искусства, только что созданный в Минске.

1970—1980-е годы были очень плодотворными для графика. Они проходили под знаком поэзии Янки Купалы. В 1976 году издательство «Мастацкая літаратура» предложило Шаранговичу сделать иллюстрации к сборнику поэм белорусского песняра («Извечную песню» решили издать отдельной книгой). Художник с великой радостью согласился.

Василий Шарангович выполнил 22 цветные литографии. Ему хотелось создать не просто иллюстрации, а обобщающие произведения монументального характера, что наиболее соответствовало многозначной поэзии Купалы. Поэма «Извечная песня» хоть и была короткой, но отражала всю жизнь крестьянина, от его рождения и до смерти. Поэма дала художнику огромные возможности для ее интерпретации, так как в ней органично соединялись реалистичный показ жизни, аллегория и почти сюрреалистические проявления.

Купаловская поэзия не отпускала Василия Шаранговича, его долгое время волновало широко известное стихотворение поэта «А кто там идет?». Литография, сделанная художником на эту тему, носит обобщающе-монументальный характер. Она трехчастная. В центре Янка Купала на фоне своих соратников — белорусов, знаменитых представителей разных исторических эпох, и обычных, простых тружеников. Слева — обездоленные люди с протянутыми руками, а справа — те же люди, которые хотят лучшей доли, и это главное, о чем мечтал песнярь.

Триптих «Где обида извечная спела» как бы подвел черту под мыслями Шаранговича над поэзией Купалы, над человеческой жизнью с его радостями и невзгодами. Внутренняя красота материнства, мощь и сила непокоренного «пана сахі і касы», глубокие размышления о кормилице-земле — вот лейтмотив всего триптиха.

Для издательства «Беларусь» Василий Шарангович иллюстрировал и книгу белорусского поэта Антона Белевича «Исповедь сердца». Автор написал публицистическое произведение, своеобразный сплав авторского текста и отзывов посетителей Хатынского мемориала, включив в него свои стихи и размышления, воспоминания очевидцев тех событий.

Во время работы над книгой художнику многое отзывалось из воспоминаний о военном времени. Технику он избрал новую — соединение красной гуаши и черной туши, что очень соответствовало содержанию книги. Плающий красный — это как земля в огне, кровь на телах и душах людей, и черный — символ того, что остается после пожарищ.

Работа над изданием А. Белевича подтолкнула художника к созданию станковой серии на эту тему. Название серии «Памяти огненных деревень» пришла сразу после прочтения книги Алеся Адамовича, Янки Брыля, Владимира Колесника «Мы из огненной деревни», которая потрясла жесткой документальностью и в то же время как бы нереальностью событий — словно из кошмарного сна. В детстве Василию Шаранговичу пришлось видеть только результаты, следы блокады, а в книге говорили свидетели.

Работа длилась шесть лет. Композиции отдельных листов художник строил ирреалистично, сдвигая планы, местами появлялись и нотки сюрреа-

лизм. На самом деле, читая воспоминания очевидцев тех событий, тяжело представить их как реальность. Нечеловеческие потери и боль, глухая безнадежность и стремление к жизни, смерть и борьба... Один из листов посвящен отцу художника («Партизанский кузнец»), а заключительный — матери («Возвращение»).

В 1986 году за серию «Памяти огненных деревьев» Василий Шарангович получил Государственную премию Беларуси.

Знаковыми для творчества Шаранговича стало иллюстрирование двух важных для белорусской литературы поэм — «Пан Тадеуш» Адама Мицкевича (1985; 1998) и «Новая земля» Якуба Коласа (2002; 2014).

В классической романтической поэме А. Мицкевича развернута широкая картина жизни белорусской шляхты, создана целая галерея характерных образов и с большой любовью воспета белорусская природа. Перед его иллюстрированием Василий Шарангович перечитал горы исторической литературы, тщательно изучил костюмы той эпохи, предметы быта, оружие и др. Художник стремился показать героев поэмы крупным планом, очертив место действия только несколькими деталями. Цикл состоял из 24 иллюстраций и 12 заставок. Иллюстрации выполнены в технике акварели, так как она дала возможность более эмоционально подойти к раскрытию содержания поэмы.

А вот «Новая земля» Якуба Коласа поставила перед художником новые пластические задачи. Василий Петрович хорошо помнил крестьянский образ жизни, о котором писали белорусские песняры, и ощущал ностальгию по детству. Поэтому многие годы ему хотелось вернуться к «Новой земле», книге детства.

Я. Колас нежно и глубоко любил отцовский, «забытый Богом край». Он спел величественный гимн красоте белорусской природы и горькую песню угрюмому прозябанию бездомного человека. В «Новой земле» показан почти полный календарный цикл народной жизни (весна, лето, осень, зима), который включает в себя радости и невзгоды крестьянина, его тихие семейные или церковные праздники, любопытный мир детства. Главный же лейтмотив поэмы — «купить землицы где-нибудь, чтоб панской лямки не тянуть» — светлая мечта Михала, которая так и осталась мечтой.

«Новая земля» состоит из 30 в определенном плане самостоятельных разделов. Поскольку издание планировалось на трех языках, то нужно было выполнить 90 иллюстраций, фронтиспис и оформление тома.

Если иллюстрации к «Пану Тадеушу» художник делал по всем канонам классического искусства — эскизы, прорисовка картонов, перевод на чистую бумагу и исполнение оригиналов, то «Новую землю» Василий Шарангович создавал с маленьких эскизов, сразу рисовал на ватмане и писал. Акварель требует четкости и не терпит больших правок, а тут столько фигур, лиц, рук и глаз! Образы появлялись на ходу, работа шла спонтанно, но в полном соответствии с замыслом, который родился намного раньше.

Василий Шарангович рассказывал: «...в душе до сих пор нет покоя, так как, кажется, не все сделано, и я продолжаю жить «Новой землей». Она вечная, как вечна сама жизнь, несмотря на наш короткий земной путь, а искусство вообще вечно, если это правда искусство. Я благодарен судьбе, что она породнила меня с такими гениями белорусской земли, как Янка Купала и Якуб Колас. Поэзия этих титанов, их жизненный подвиг меня всегда потрясали, давали силы, вдохновляли сделать что-то значительное в жизни и творчестве, чтобы иметь право сказать словами Янки Купалы: «Я отплатил народу, чем может лишь поэт...»

Последние годы жизни Василий Шарангович посвятил акварельным пейзажам, главным образом мядельским, пропуская через свое настроение их неповторимое своеобразие. Утонченная пластика акварелей помогла художнику создать своеобразный универсальный, вневременной образ природы, показать его вечную гармонию, создать эффект полного слияния с ней человека.

Василий Петрович начинал писать ряд портретов деятелей белорусской культуры, но не успел его окончить. Одним из лучших является живописный портрет Стефании Станюты.

31 декабря 2021 года Василий Шарангович ушел из жизни. За день до этого умерла его жена Галина, вместе с которой он шел рука об руку 56 лет. Звезда жизни угасла, но осталась звезда творчества, которая не угасает и по сегодняшний день.

Наталья Шарангович

rofessor Vasil Sharangovich, People's Artist of Belarus, laureate of the State Prize of Belarus, went down in history of 20th century Belarusian art as an outstanding graphic artist with a unique style who worked both with easel and book graphics. His work showcased his distinctive artistic mentality and understanding of line and form. The undoubted achievements of Vasil Sharangovich are the transformation of engraving into a special part of national artistic culture and the creation of the Belarusian school of easel and book graphics.

By studying the artist's works from different years, which are featured in numerous museums, both Belarusian and foreign, one can fully appreciate the power of not only his talent, but also his personality. Strong-willed, spirited, energetic, he filled his graphic works with energy stemming from contemporary history. This and the amount of hard work invested are tangible in each of his pieces. It is no coincidence that Vasil Sharangovich compared himself to a ploughman, tireless in his ability to work, confident and firm in his artistic pursuits.

A full-fledged co-creator of the era, Sharangovich was always an attentive and diligent artist, who deeply explored the topics selected. Over time, his carefully crafted and compositionally flawless works acquire a completely new sonority and polyphony: each fragment can be considered as an independent work. The artist's creative motto was: "Truths in art do not appear on their own, one discovers them in the course of work".

Vasil Sharangovich was born on the Old New Year — 14 January, 1939 — in a small (38 houses in total) village of Kachany, Myadzel district, lost among the swamps of western Belarus.

The future artist's mother, Nina, née Zhogla, had a good education by standards of the time: she completed six classes in a Polish school. Nina was an emotional, even poetic person, who was good at drawing. Just how much free time did the peasant woman have with her hopeless life and hard work from morn to midnight? However, during holidays, Nina loved to draw with coloured pencils — most often her favourite flowers. She also introduced her eldest son Vasil to drawing.

The father, Pyotr, was a blacksmith, a man of considerable physical strength, nicknamed "hands of gold". The things he made — axes, knives, sickles, ploughs, locks, hinges, latches — went to supply the entire vicinity. Having worked as a blacksmith for 56 years and lived 95 years, he never suffered from a serious illness apart from a cold.

The worn-out, calloused hands of his mother and father, with blue swollen veins and cracked, gnarled fingers, always reminded Vasil Sharangovich of a ploughed field. In every work of the artist dedicated to the Belarusian village and its people, there are always images of his parents.

The war theme in the work of Vasil Sharangovich originates from his childhood memories. Once a German plane caught up with little Vasil and his father in an open field. It was the autumn of 1942, there was no longer any grain in the field, and no bushes or trees growing nearby. It's hard to imagine why the German wanted to shoot an unarmed man and a little boy who were peacefully walking across the field. The plane circled over the field and fired at them non-stop. The father grabbed his son and ran back and forth until, behind a small hill, he came across some kind of a ditch in which they were able to hide. The plane circled over a little more and disappeared. This is the only thing that saved them...

During the war, Myadzel region became a stronghold for partisan detachments. Pyotr Sharangovich, the artist's father, first served as a blacksmith for the local partisans. Then, after his second conscription, he went to the front, already being a man of considerable age. Pyotr became a spotter for a 45 mm anti-tank gun, and eventually reached Berlin.

At the end of 1943, Vasil's mother learned that the village of Plaksy, where she was originally from, was burned to the ground by the Germans, and both of

her brothers were taken to Germany. And so Vasil went there with her in a cart. Plaksky was located some 16—18 km from Kachany. The entire route ran through the occupied zone. This was probably Vasil Sharangovich's most terrible impression of the entire war.

A child's memory, ever so tenacious, retained even the smallest details. Vasil remembered for a long time that unusual stench that hung around. Everything around him was horrifying... Not a single house anywhere, only black chimneys, human corpses, burnt cattle and charred trees. Here and there something was still smoking... People were wandering alone, swarming in the ashes, looking for something. And... piercing silence, only occasionally broken by the cawing of a raven. It was as if everything had become silent, frozen in horror from the terrible events and the uncertainty of the future. This impression found its figurative expression much later — in Sharangovich's famous autolithograph series, "In Memory of Fiery Villages".

When asked when he started drawing, Vasil Sharangovich recalled that it began during the war years, at the end of 1943 or the beginning of 1944. A partisan gifted him a green pencil. The boy, who was about four years old then, saw a pencil for the first time in his life.

Naturally, there was no paper. But in the house's passage there was a wooden cabinet made by his father. The outside was painted, but the inside of the door remained the light colour of planed wood, so, to the boy, it seemed suitable for drawing. And then, when there was no one in the house, he carefully began to draw on the doors. Little Vasil's drawing was supposed to depict village men lounging in a bathhouse. He closed the doors, but after a while his "masterpiece" was discovered, for which he received a good thrashing from his father.

In the year 1948, when Vasil was in 3rd grade, his father brought him a box with six coloured pencils and some paper from Myadzel. At that time, schools were already issuing squared or lined notebooks. And this paper was completely clean. What a beauty!.. So, already in childhood, Vasil developed a reverent attitude towards white paper. This special feeling remained with Sharangovich even when he became a renowned graphic artist.

Meeting the teacher Genadz Astrousky at the Myadzel secondary school became fateful for Vasil Sharangovich. It was Astrousky who advised the youth to enter the Minsk Art School. And it was quite scary for a village boy of just 15 to decide to take such a step, to plunge into another, totally unfamiliar world of the city...

The art school at that time was located in the Minsk Opera House. Much of what was required in the entrance exams was unfamiliar to Vasil. The results turned out to be low; he did not pass the competition and had to return to school to study in the 9th grade.

The failure did not upset Vasil Sharangovich too much. On the contrary, he became sure that he was in fact able to enter the school; he just needed to work harder. There was an inner inspiration and confidence in his desire to become an artist.

The following year, Vasil applied to the Art School again. This time, the examination committee gave the youth the highest grade for his work. The dream came true — Vasil Sharangovich became a student at the Minsk Art School.

The years of study flew by quickly. Sharangovich recalled: "In the second year, the oil painting course started with still lifes. I've already said that before college I made only one work in oil, a copy. After watercolours, it was quite hard to switch to oil painting. For my second or third still life, I used my mother's black and orange bedding as the model for the drapery. The still life was very interesting, and I brought a subframe with a canvas measuring about a meter on the larger side. Well, I really suffered over this still life, having no experience, and with such a large canvas!.. But I never liked anyone else to do my work for me, only myself. I will suffer and worry, but I will achieve my goal. This applied to any sort of work, and even more so to art. But tips and advice — that I eagerly accepted and listened to..."

The time has come for the defense of graduate works at the school. In those days, in order to apply for admission to the institute, a technical school graduate had to have a referral from the Ministry of Education, for which there was a certain quota. The best received the referral, and students with honours decided themselves whether to enter an institute or not. Vasil Sharangovich also had such a benefit. So he decided to enter the Belarusian Theatre and Art Institute, choosing an all-new specialty — graphics. Until then, graphic artists in the USSR

were only trained in Leningrad, and the demand for them was enormous, since the field of applied graphics included posters, fonts, leaflets, acerbic caricatures, and book design...

Vasil's life was completely taken over by his studies at the institute — he became interested in etching, lithography, and then linocuts and book illustration. A little later he came to a real understanding of the role of drawing as the main tool of the graphic artist, and it took its rightful place in the artist's further work.

In 1962, during his 2nd year, the Belarus publishing house invited Vasil Sharangovich to illustrate "Paths of Smiles", a children's book by Ivan Muraveika. From then on, Sharangovich began to work regularly for publishing houses, "Maladost" and "Viasiolka" magazines. During his studies at the institute alone, Vasil Sharangovich created illustrations for 13 books, 3 of which received awards at republican book design competitions. Throughout his entire creative life there were more than 70 of them.

Sharangovich prided himself on the fact that in 1964 he became the first among Belarusian artists to create a set of illustrations for "The Vilna Communards" by Maxim Garetzky. The artist liked the novel; he was impressed by the scale of the historical events reflected, the beautifully conveyed atmosphere of the era, and exploration of then-unknown aspects of the revolutionary struggle in Belarus and Lithuania.

His studies at the institute were coming to an end. Vasil Sharangovich recalled: "The most important thing was the graduate work. During my student years, I became very interested in the work of Yanka Kupala, since his poetry felt so close to me. I began to analyse why my parents and their fellow villagers live like this, why they are always so poor. And their thoughts, reflections and doubts found a real response in the poetry of Yanka Kupala, especially in his poems about the life of peasants".

New solutions of form: sharp, bold, expressive — were characteristic of Vasil Sharangovich's student works. The university graduate work was built on contrasts of intense lines and planes. The plastic language was based on a laconic composition free from verbosity; splashes of colour, large strokes emphasised the almost sculptural monumentality, density and integrity of the images.

This series and the artist's early works in general are characterised by the convergence between linocuts and woodcuts: the author abandoned tonal nuance and shading, overemphasised the juxtaposition of black and white, and brought the composition into the rhythmic system characteristic of woodcuts. Already here the basics of Vasil Sharangovich's future work were laid down: sharp, dynamic composition, energetic draughtsmanship, expressive rhythm of details. One of the features of his artistic style is the ability to bring a plastic image to the expressiveness of a symbol, which embodies the essence of ideas fundamental for the artist and is able to exist not only in the context of a specific work, but also, to a certain extent, takes on a life of its own.

For this series, which to this day has not lost its artistic and social relevance, the young artist received excellent grades. At the All-Union Exhibition of Graduate Works, the USSR Academy of Arts the first time in the history of the institute awarded the work with an honorary diploma.

After graduation, Vasil Sharangovich worked for a year as an art editor at the Belarus publishing house. During this period, he illustrated 21 books and sketched out a set of illustrations for a collection of poems by Yanka Kupala. Among Sharangovich's book designs are: illustrations for a collection of works by Maxim Bagdanovich; "The Nightingale", a short story by Žmitrok Biadula; a miniature book of poems by Yakub Kolas; "Village Novels" by Mikalai Rakitny; "The Land of Navagrudak, My Native Land...", a collection of ballads by Adam Mickiewicz, "Vladimir Ilyich Lenin", a poem by Vladimir Mayakovsky; Alexei Tolstoy's fairy-tale "The Golden Key"; Uladzimir Karpau's short story "Niami-ga's Bloody Shores". Many of these books received honorary diplomas from all-Union and republican competitions, and the Francysk Skaryna medals.

As a surprise came the commission from the Khudozhestvennaya Literatura publishing house in Moscow to produce illustrations for John Reed's book "Ten Days That Shook the World", published as part of the "World Literature" 200-volume collection. After the release of the entire series, it turned out that all the illustrators were already renowned graphic artists; Vasil Sharangovich was the only beginner among such an honourable company.

Among the important easel works of that period, worthy of mentioning are "The Portrait of Francysk Skaryna"; "The Potter", a lithograph; "And, Say, Who

Goes There?”, a monumental lithograph based on the eponymous poem by Yanka Kupala; “The Death of Grażyna”, a linocut based on the poem “Grażyna” by Adam Mickiewicz; “The Blockade”, an autolithograph series, “Yakub Kolas in the School in Lyusina”, an engraving; and “The Narach Land”, a large-scale linocut series.

The story behind the “Narach” series is rather curious. Initially, the artist was commissioned by the Union of Artists of the USSR. Vasil Sharangovich worked on the linocuts for a long time, making drawings, sketches, and studies in his native places; he visited Narach fishermen at dawn, when they were returning from night fishing. The artist wanted to embody the grandeur, monumentality and beauty of the nature of the Myadzel region, the traditional song festival on the coast of Lake Narach, and to create portraits of the hardworking fishermen. The large scale of the engravings required not only ultra-precision of technique, but also confident use of the chisel; it took a lot of time and significant physical effort.

Vasil Sharangovich recalled: “Having made an incredible effort, since I had never created engravings of this scale before, I finished the work and made the first test prints. When I saw the result, I was horrified. Nothing corresponded to my inner vision, to the images I dreamed of in the depths of my soul. For the uninitiated, I will explain that engravings are cut almost blindly; the artist relies only on his feeling, experience, and subtle sense of the material, the firmness and precision of his hand... I am by nature an ambidextrous person. I do some things with my right hand, some with my left. The most difficult physical work is done only with the left hand; I write and draw with the right. But it turns out I cut engravings with my left...

But let's go back to “The Narach Land”. I broke the contract. I practically abandoned linocuts, switching to lithography instead. Nevertheless, I kept the original prints. While preparing my 60th birthday exhibition, I suddenly came across those ill-fated engravings. I carefully examined them and came to the conclusion that actually they're not that bad, and there will be no shame in including them in the exhibition. And that was it! My colleagues were also very positive about them”.

In 1967, Vasil Sharangovich received an offer to become a teacher at the Belarusian State Theatre and Art Institute, and then in 1972 — to become head of the

graphic art department. Already in 1986, he became vice-rector, and in 1989 — rector of the Institute, which during his tenure was renamed the Belarusian Academy of Arts. Over his 30 years of tireless work, he raised a constellation of talented students and basically created the Belarusian school of graphics, raising the prestige of graphics to unprecedented heights. The competition for this department was enormous — young artists were eager to study under Sharangovich, one of the greatest masters of the era.

In 1978, Vasil Sharangovich was awarded the title of Honoured Artist of Belarus, being the youngest artist to receive it at that time. In 1981, at the age of 42, the artist received the academic title of Professor. In 1991, Sharangovich was awarded the title of People's Artist of Belarus. In 1995, he became an academician of the International Academy of Sciences of Eurasia. From 1997 to 2008, the artist headed the recently established Museum of Contemporary Fine Arts in Minsk.

The 1970s and 1980s were very fruitful for Vasil Sharangovich; he spent them under the sign of the poetry of Yanka Kupala. In 1976, the Mastatskaya Litaratura publishing house commissioned the artist to create illustrations for a collection of works by the great Belarusian poet (“The Eternal Song” was to be published as a separate edition). Sharangovich agreed with great joy.

Vasil Sharangovich completed 22 colour lithographs. He wanted to create not just illustrations, but symbolic works of monumental nature, which was most consistent with the polysemantic poetry of Kupala. The poem “The Eternal Song”, although short, reflected the entire life of a peasant, from birth to death. It gave the artist enormous opportunities for interpretation, since the poem organically combined a realistic display of life, allegory and almost surreal elements.

Kupala's poetry did not let Vasil Sharangovich go; for a long time he was fascinated by the poet's well-known piece “And, Say, Who Goes There?” The lithograph made by the artist for this poem is monumental, consisting of three parts. In the centre is Yanka Kupala himself against the backdrop of his comrades — famous Belarusians, representatives of different historical eras, and ordinary workers. On the left are the poor, with their hands outstretched, and on the right are the same people in search of a better life, and this is the main thing the famous poet dreamed of.

The triptych “Where the Eternal Grudge Ripened” seems to draw a line under Sharangovich’s interpretations of the poetry of Kupala. This work is the result of the artist’s many years of reflection on the poet’s work, on human life with its joys and hardships. The inner beauty of motherhood, the power and strength of the unconquered “master of the plough and the scythe”, the profound idea of earth as our nurturer — this is the leitmotif of the entire triptych.

For the Belarus publishing house Vasil Sharangovich also illustrated “Confessions of a Heart”, a book by the Belarusian poet Anton Bialevich. This was a journalistic work, a kind of a fusion of the author’s own thoughts with visitors’ impressions of the Khatyn Memorial; included in it were Bialevich’s poems and reflections as well as eyewitness accounts of those events. Working on the book forced the artist to reflect on his own wartime memories. He developed a new technique — a combination of red gouache and black ink, which was very consistent with the content of the book. The flaming red colour is like the burning earth, blood on the bodies and souls of people, and black is a symbol of what remains after the fires.

Working on Anton Bialevich’s book prompted the artist to create an easel series on this topic. The name of the series “In Memory of Fiery Villages” came to him immediately after reading the book “I Am from the Fiery Village” by Ales Adamovich, Yanka Bryl and Uladzimir Kalesnik, which shocked him with its harsh documental quality and at the same time the nightmarish unreality of the events. As a child, he had to see only the results, the traces of the occupation, and in the book the actual witnesses were given a voice.

The work lasted six years. The artist eschewed realism while building the compositions of some of the works, shifting visual planes, adding an almost surrealist touch. In fact, when reading eyewitness accounts of those events, one finds it difficult to imagine them as real. Inhuman loss and pain, blank hopelessness and desire for life, death and struggle... One of the sheets is dedicated to the artist’s father (“Partisan Blacksmith”), and the final one to his mother (“The Return”).

For the series “In Memory of Fiery Villages” Vasil Sharangovich received the State Prize of Belarus in 1986.

The illustrations for two important poems of Belarusian literature — “Pan Tadeusz” by Adam Mickiewicz (1985; 1998) and “New Land” by Yakub Kolas (2002; 2014) — were also significant parts of Sharangovich’s body of work.

In this poem, now considered a classic work of romanticist literature, Adam Mickiewicz developed a comprehensive picture of the life of the Belarusian gentry, created an entire gallery of distinctive images, and glorified Belarusian nature with great love. For this set of illustrations, Vasil Sharangovich read mountains of historical literature, carefully studying the costumes of that era, household items, weapons, etc. The artist sought to show the poem’s characters in close-up, outlining the scene with only a few details. The cycle consisted of 24 illustrations and 12 chapter headings. The illustrations were made with watercolour, as it suggested a more emotional interpretation of the poem’s contents.

But “New Land” by Yakub Kolas set new tasks for the artist.

Vasil Sharangovich remembered well the peasant way of life our poets wrote about, and felt nostalgic for his youth. That’s why for many years he wanted to return to “New Land”, the book of his childhood.

Yakub Kolas deeply loved the “God-forgotten land” of his fathers; he sang a majestic hymn to the beauty of Belarusian nature and a bitter song to the gloomy stagnation of the dispossessed. “New Land” presents an almost complete calendar-like cycle of rural life — spring, summer, autumn, winter — which includes the joys and hardships of the peasant, the quiet family and church holidays, and the fascinating world of childhood. The leitmotif of the poem, “to buy land, to acquire a corner of one’s own, to get out of the shackles” — is Michal’s vivid dream, which remained only a dream.

“New Land” consists of thirty to a certain extent independent sections. Since the publication was planned in three languages, it was necessary to complete 90 illustrations, a frontispiece and the cover design.

The artist created his illustrations for “Pan Tadeusz” according to all the rules of classical art: he started with sketches, then detailed drawings, which were transferred to blank paper, and then completed the original illustrations. With this work, Sharangovich only made small-scale sketches and then painted on Whatman paper right away. Watercolour requires clarity and does not tolerate

major edits, but there were so many figures, faces, hands and eyes! The images were created on the fly; the work proceeded spontaneously, but in full accordance with the much earlier original idea.

Vasil Sharangovich said: "...there is still no peace in my soul, since it seems that not everything has been done yet, and I still live in the New Land. It is eternal, just as life itself is eternal, despite our short earthly journey; and art, in general, is eternal, if it is truly art. I am grateful to fate that it connected me with such geniuses of the Belarusian land as Yanka Kupala and Yakub Kolas. The poetry of these titans, the feats of their life have always amazed me, given me strength, and inspired me to do something of importance in my life and work, so that I could have the right to say in the words of Yanka Kupala: "I repaid the people with whatever was in my power..."

Vasil Sharangovich devoted the last years of his life to watercolour landscapes, mainly those of Myadzel, their distinct originality transformed by his perception: the complete fusion of man and nature, their eternal harmony. The refined plasticity of watercolours helped the artist create unique, universal, timeless images of nature.

The artist also began to paint a series of portraits of Belarusian cultural figures, but didn't manage to finish it. One of the best is the portrait of Stefania Stanyuta.

On December 31, 2021, two days after the death of his wife Galina, with whom he walked hand in hand for 56 years, Vasil Sharangovich passed away. The star of life has faded, but the star of creativity shines on to this day.

Natallia Sharangovich

Партрэт Францыска Скарыны. 1971
Портрет Франциска Скорины. 1971
Portrait of Francysk Skaryna. 1971

Янка Купала. «Яна і я». Ілюстрацыі. 1978

Янка Купала. «Она и я». Иллюстрации. 1978

Yanka Kupala. "She and I". Illustrations. 1978

А ХТО ТАМ ІДЗЕ, А ХТО ТАМ ІДЗЕ, У АГРОМІС

А ЧАГО ЗАХАЩЕЛАСЬ ІМ, ПАГАРДЖАНЫМ ВЕК, ІМ

ТАКОЙ ГРАМАДЗЕ?-БЕЛАРУСЫ

ЛЯПЫМ, ГЛУХІМ?-ЛЮДЗЫМІ ЗВАЦЦА

А хто там ідзе?
Па матывах верша
Янкі Купалы.

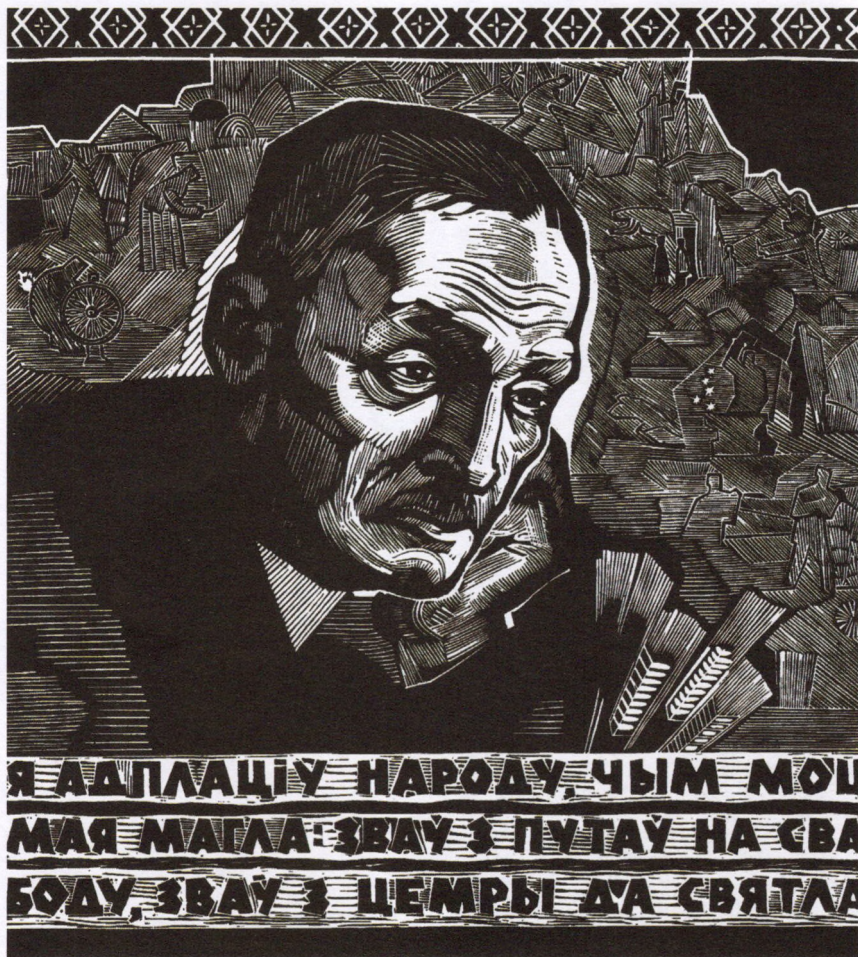
1976

А хто там ідзе?
По мотивам
стихотворения
Янки Купалы.

1976

And, Say, Who Goes There?
Based on the poem
of Yanka Kupala.

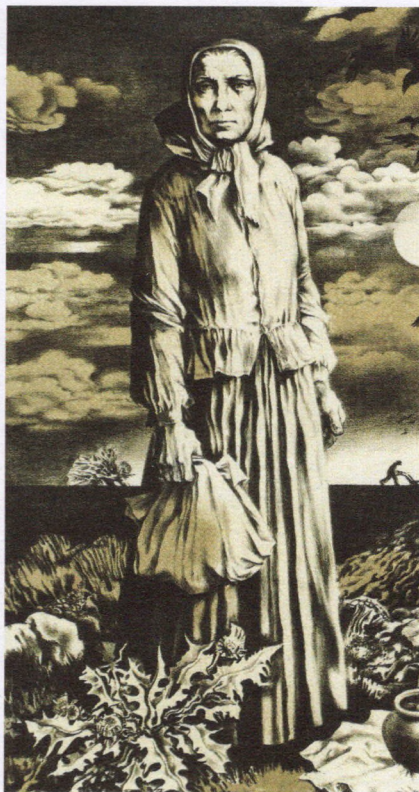
1976

Партрэт Янкі Купалы. З серыі па матывах паэм Янкі Купалы. Дыпломная работа. 1966
Портрет Янки Купалы. Из серии по мотивам поэм Янки Купалы. Дипломная работа. 1966
Portrait of Yanka Kupala. From the series based on the poems of Yanka Kupala. Graduate work. 1966

Груганы над полем. 3 серыі па матывах паэм Янкі Купалы. Дыпломная работа. 1966
Вороны над полем. Из серии по мотивам поэм Янки Купалы. Дипломная работа. 1966
Ravens over the ground. From the series based on the poems of Yanka Kupala. Graduate work. 1966

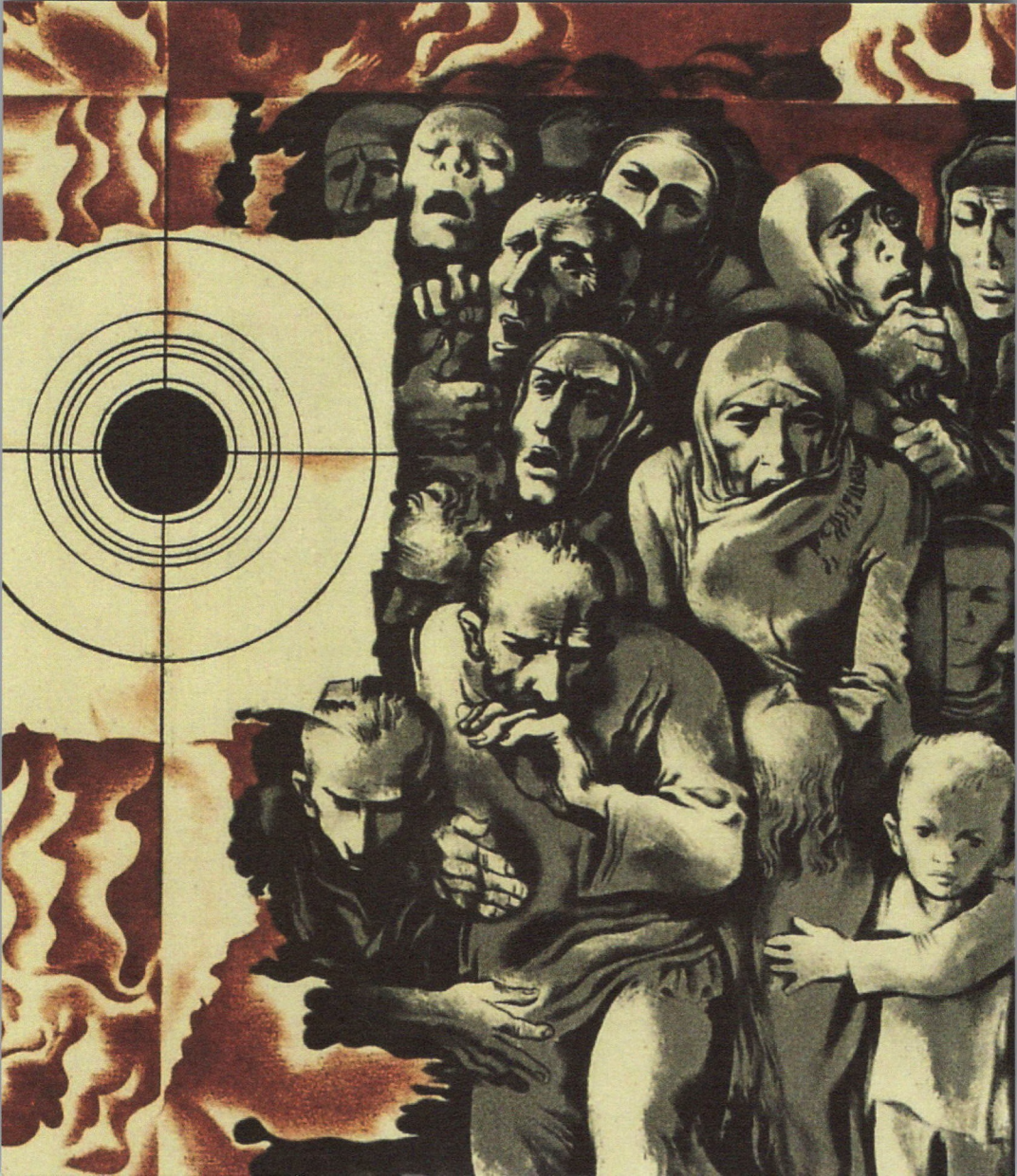
Дзе крыўда адвечная спела. Па матывах твораў Янкі Купалы. Трыпціх. 1982
 Где обида извечная зрела. По мотивам произведений Янки Купалы. Триптих. 1982
 Where the Eternal Grudge Ripened. Based on the works of Yanka Kupala. Triptych. 1982

3 сериї
«Памяці
вогнених
вёсак».
1979—1985
Из серии
«Памяти
огненных
деревень».
1979—1985
From the series
“In Memory
of Fiery Villages”.
1979—1985

З серії «Памяці
вогнених вёсак».

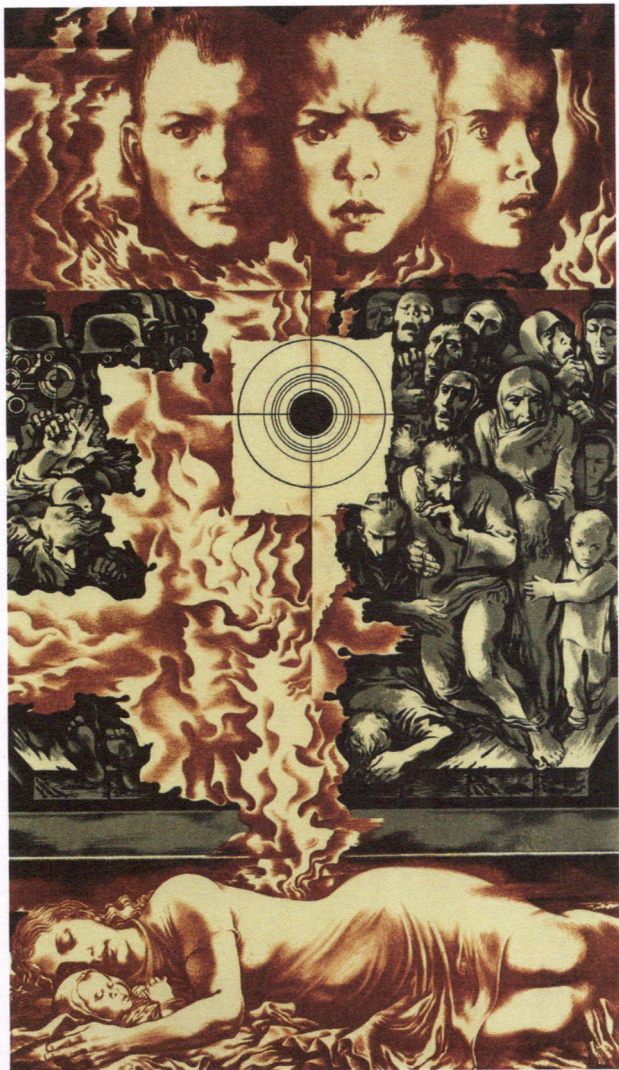
1979—1985

Из серии «Памяти
огненных деревень».

1979—1985

From the series "In Memory
of Fiery Villages".

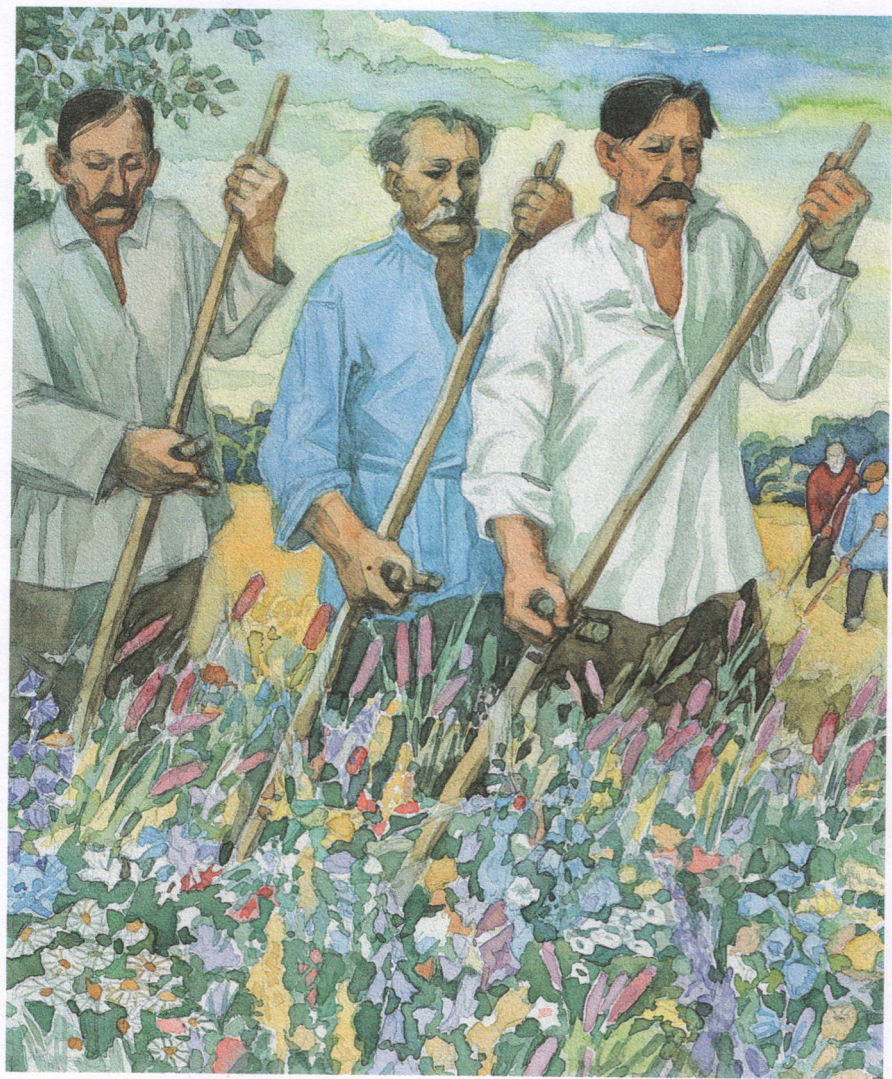
1979—1985

Якуб Колас. «Новая зямля». Ілюстрацыі. 2002
Якуб Колас. «Новая земля». Иллюстрации. 2002
Yakub Kolas. "New Land". Illustrations. 2002

Якуб Колас. «Новая зямля». Ілюстрацыі. 2002
Якуб Колас. «Новая земля». Иллюстрации. 2002
Yakub Kolas. "New Land". Illustrations. 2002

Адам Міцкевіч. «Пан Тадэвуш». Супервкладка. 1985—1998

Адам Мицкевич «Пан Тадеуш». Суперобложка. 1985—1998

Adam Mickiewicz. "Pan Tadeusz". Dust jacket. 1985—1998

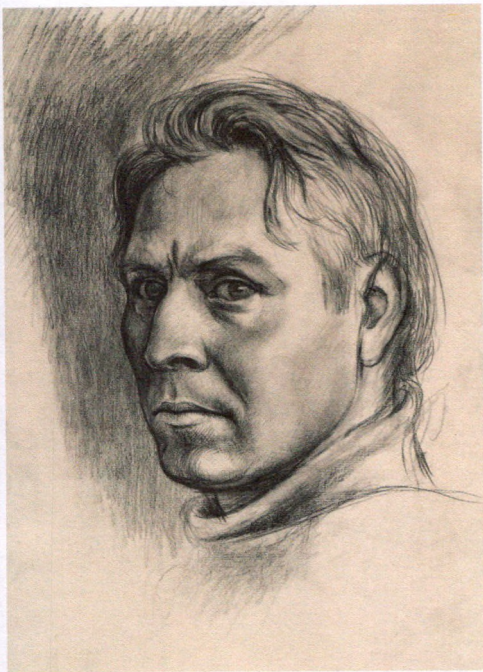

Адам Міцкевіч. «Пан Тадэвуш». Ілюстрацыі. 1985—1998
Адам Мицкевич «Пан Тадеуш». Иллюстрации. 1985—1998
Adam Mickiewicz. "Pan Tadeusz". Illustrations. 1985—1998

Партрэт бацькі.
1984
Портрет отца.
1984
Portrait of the
Artist's Father.
1984

Аўтапартрэт. 1974
Автопортрет. 1974
Self-Portrait. 1974

Партрэт дачкі
Наташы. 1975
Портрет дочери
Наташи. 1975
Portrait of Natasha,
the Artist's
Daughter. 1975

Аляксей Талстой. «Залаты ключык, або Прыгоды Буратіна».
Вокладка. Ілюстрацыі. 1971
Алексеі Толстой. «Золотой ключик, или Приключения Буратино».
Обложка. Иллюстрации. 1971
Alexei Tolstoy. "The Golden Key, or the Adventures of Buratino".
Cover. Illustrations. 1971

Кветкі родных лугоў. 2007
Цветы родных лугов. 2007
Flowers of Native Meadows. 2007

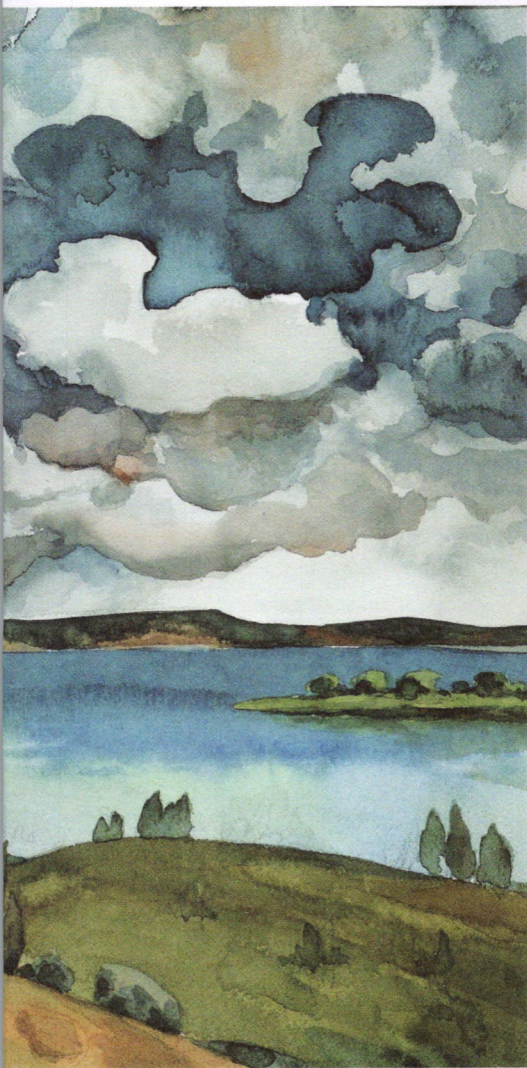

Пад крыламі
аблокаў. 2009
Под крыльямі
облаков. 2009
Under the Wings
of the Clouds.
2009

На захадзе
сонца. 2010
На закате. 2010
At Dusk. 2010

Над Нараччу. 1997
Над Нарочью. 1997
Above Lake Narach. 1997

Спіс ілюстрацый
Список иллюстраций
List of illustrations

- 37 Партрэт Францыска Скарыны. 1971. *Лінагравюра*. Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь
Портрет Франциска Скорины. 1971. *Линогравюра*. Национальный художественный музей Республики Беларусь
Portrait of Francysk Skaryna. 1971. *Linocut*. The National Art Museum of the Republic of Belarus
- 38—39 Янка Купала. «Яна і я». Ілюстрацыі. 1978. *Каляровая аўталітаграфія*. Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь
Янка Купала. «Она и я». Иллюстрации. 1978. *Цветная автолитография*. Национальный художественный музей Республики Беларусь
Yanka Kupala. “She and I”. Illustrations. 1978. *Colour autolithograph*. The National Art Museum of the Republic of Belarus
- 40—41 А хто там ідзе? Па матывах верша Янкі Купалы. 1976. *Аўталітаграфія*. Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь
А кто там идет? По мотивам стихотворения Янки Купалы. 1976. *Автолитография*. Национальный художественный музей Республики Беларусь
And, Say, Who Goes There? Based on the poem of Yanka Kupala. 1976. *Autolithograph*. The National Art Museum of the Republic of Belarus
- 42 Партрэт Янкі Купалы. З серыі па матывах паэм Янкі Купалы. Дыпломная работа. 1966. *Лінагравюра*. Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы
Портрет Янки Купалы. Из серии по мотивам поэм Янки Купалы. Дипломная работа. 1966. *Линогравюра*. Государственный литературный музей Янки Купалы
Portrait of Yanka Kupala. From the series based on the poems of Yanka Kupala. Graduate work. 1966. *Linocut*. The Yanka Kupala State Museum of Literature

- 43 Груганы над полем. 3 серыі па матывах паэм Янкі Купалы. Дыпломная работа. 1966. *Лінагравюра*. Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы
Вороны над полем. Из серии по мотивам поэм Янки Купалы. Дипломная работа. 1966. *Линогравюра*. Государственный литературный музей Янки Купалы
Ravens over the Field. From the series based on the poems of Yanka Kupala. Graduate work. 1966. *Linocut*. The Yanka Kupala State Museum of Literature
- 44—45 Дзе крыўда адвечная спела. Па матывах твораў Янкі Купалы. Трыпціх. 1982. *Каляровая аўталітаграфія*. Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь
Где обида извечная зрела. По мотивам произведений Янки Купалы. Триптих. 1982. *Цветная автолитография*. Национальный художественный музей Республики Беларусь
Where the Eternal Grudge Ripened. Based on the works of Yanka Kupala. Triptych. 1982. *Colour autolithograph*. The National Art Museum of the Republic of Belarus
- 46—49 3 серыі «Памяці вогненных вёсак». 1979—1985. *Каляровая аўталітаграфія*. Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь
Из серии «Памяти огненных деревень». 1979—1985. *Цветная автолитография*. Национальный художественный музей Республики Беларусь
From the series “In Memory of Fiery Villages”. 1979—1985. *Colour autolithograph*. The National Art Museum of the Republic of Belarus
- 50—53 Якуб Колас. «Новая зямля». Ілюстрацыі. 2002. *Акварэль*. Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа
Якуб Колас. «Новая земля». Иллюстрации. 2002. *Акварель*. Государственный литературно-мемориальный музей Якуба Коласа
Yakub Kolas. “New Land”. Illustrations. 2002. *Watercolour*. The Yakub Kolas Memorial State Museum of Literature
- 54—55 Адам Міцкевіч. «Пан Тадэвуш». Супервкладка. 1985—1998. *Акварэль*. Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь
Адам Мицкевич. «Пан Тадеуш». Суперобложка. 1985—1998. *Акварель*. Национальный художественный музей Республики Беларусь
Adam Mickiewicz. “Pan Tadeusz”. Dust jacket. 1985—1998. *Watercolour*. The National Art Museum of the Republic of Belarus

- 56—57 Адам Міцкевіч. «Пан Тадэвуш». Ілюстрацыі. 1985—1998. *Акварэль*. Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь
Адам Мицкевич. «Пан Тадеуш». Иллюстрации. 1985—1998. *Акварель*. Национальный художественный музей Республики Беларусь
Adam Mickiewicz. “Pan Tadeusz”. Illustrations. 1985—1998. *Watercolour*. The National Art Museum of the Republic of Belarus
- 58 Партрэт бацькі. 1984. *Рэтуш, вугаль*. Збор сям’і
Портрет отца. 1984. *Ретушь, уголь*. Собрание семьи
Portrait of the Artist’s Father. 1984. *Chalk pencil, charcoal*. From the collection of the artist’s family
- 59 Аўтапартрэт. 1974. *Аловак*. Збор сям’і
Автопортрет. 1974. *Карандаш*. Собрание семьи
Self-Portrait. 1974. *Pencil*. From the collection of the artist’s family
- 59 Партрэт дачкі Наташы. 1975. *Рэтуш, настэль*. Збор сям’і
Портрет дочери Наташи. 1975. *Ретушь, пастель*. Собрание семьи
Portrait of Natasha, the Artist’s Daughter. 1975. *Chalk pencil, pastel*. From the collection of the artist’s family
- 60—61 Аляксей Талстой. «Залаты ключык, або Прыгоды Бураціна». Вокладка. Ілюстрацыі. 1971. *Акварэль*. Галерэя твораў В. П. Шаранговіча, г. п. Нарач
Алексей Толстой. «Золотой ключик, или Приключения Буратино». Обложка. Иллюстрации. 1971. *Акварель*. Галерея произведений В. П. Шаранговича, г. п. Нарочь
Alexei Tolstoy. “The Golden Key, or the Adventures of Buratino”. Front cover. Illustrations. 1971. *Watercolour*. The Vasil Sharangovich Gallery in Narach
- 62—63 Кветкі родных лугоў. 2007. *Акварэль*. Галерэя твораў В. П. Шаранговіча, г. п. Нарач
Цветы родных лугов. 2007. *Акварель*. Галерея произведений В. П. Шаранговича, г. п. Нарочь
Flowers of Native Meadows. 2007. *Watercolour*. The Vasil Sharangovich Gallery in Narach

- 64 Пад крыламі аблокаў. 2009. *Акварэль*. Галерэя твораў В. П. Шаранговіча, г. п. Нарач
Под крыльями облаков. 2009. *Акварель*. Галерэя произведений В. П. Шаранговича, г. п. Нарочь
Under the Wings of the Clouds. 2009. *Watercolour*. The Vasil Sharangovich Gallery in Narach
- 65 На захадзе сонца. 2010. *Акварэль*. Галерэя твораў В. П. Шаранговіча, г. п. Нарач
На закате. 2010. *Акварель*. Галерэя произведений В. П. Шаранговича, г. п. Нарочь
At Dusk. 2010. *Watercolour*. The Vasil Sharangovich Gallery in Narach
- 66—67 Над Нараччу. 1997. *Акварэль*. Галерэя твораў В. П. Шаранговіча, г. п. Нарач
Над Нарочью. 1997. *Акварель*. Галерэя произведений В. П. Шаранговича, г. п. Нарочь
Above Lake Narach. 1997. *Watercolour*. The Vasil Sharangovich Gallery in Narach

Навукова-папулярнае выданне
Славутыя мастакі з Беларусі

ВАСІЛЬ ШАРАНГОВІЧ
ВАСИЛИЙ ШАРАНГОВИЧ
VASIL SHARANGOVICH

Складальнік **Шаранговіч** Наталля Васільеўна

На беларускай, рускай і англійскай мовах

Пераклад на англійскую мову Д. Х. Зуевай

12+

Падпісана да друку 29.04.2024. Фармат 60×70^{1/16}.

Папера афсетная. Друк афсетны.

Ум. друк. арк. 3,5. Ул.-выд. арк. 4,01. Тыраж 700 экз. Заказ 213.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства «Выдавецтва «Беларусь».

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 1/4 ад 09.07.2013.

Пр. Пераможцаў, 11, 220004, Мінск, Рэспубліка Беларусь.

Адкрытае акцыянернае таварыства «Паліграфкамбінат імя Я. Коласа».

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 2/3 ад 04.10.2013.

Вул. Каржанеўскага, 20, 220024, Мінск, Рэспубліка Беларусь.

ISBN 978-985-01-1740-3

9 789850 117403

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Славутыя мастакі з Беларусі
Знаменитые художники из Беларуси
Famous artists from Belarus

Я. ДРАЗДОВІЧ	І. АХРЭМЧЫК
С. ЖУКОЎСКІ	У. КОЖУХ
В. ЦВІРКА	Г. ВАШЧАНКА
А. АСТАПОВІЧ	Л. ЛЕЙТМАН
М. ФІЛПОВІЧ	Н. ХАДАСЕВІЧ-ЛЕЖЭ
П. МАСЛЕНІКАЎ	І. РЭЙ
М. САВІЦКІ	П. СЕРГІЕВІЧ
Я. КРУГЕР	Л. ХІДЭКЕЛЬ
А. КАШКУРЭВІЧ	К. ХАРАШЭВІЧ
Л. АЛЬПЯРОВІЧ	У. СУЛКОЎСКІ
А. ГАРАЎСКІ	М. ЧЭПІК
І. БАСАЎ	А. ПАСЛЯДОВІЧ
У. СТЭЛЬМАШОНАК	М. СТАНЮТА
М. МІХАЛАП	У. БАСАЛЫГА
Ф. РУШЧЫЦ	В. ШКАРУБА
В. ЖОЛТАК	Л. ШЧАМЯЛЁЎ
Я. МАЙСЕЕНКА	В. ГРАМЫКА
Н. ВОРАНАЎ	М. ДАНЦЫГ
А. БАРХАТКОЎ	З. АСТАПОВІЧ-БАЧАРОВА
Р. КУДРЭВІЧ	А. АНІКЕЙЧЫК
Н. ОРДА	В. ШАРАНГОВІЧ
А. МАЛІШЭЎСКІ	

Выдавецтва
«Беларусь»